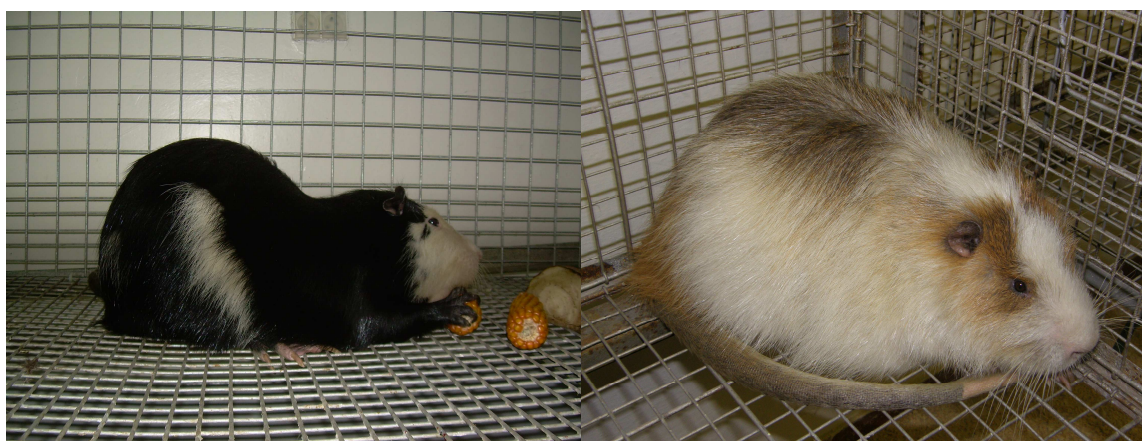

NUTRIE – perspektywy hodowli

Dorota Kowalska¹, Paweł Bielański¹, Stanisław Łapiński²

¹*Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy,
Dział Ochrony Zasobów Genetycznych, 32-083 Balice k. Krakowa*

²*Uniwersytet Rolniczy, Katedra Hodowli Drobiu, Zwierząt Futerkowych i Zoohigieny,
al. Mickiewicza 24/28, 30-059 Kraków*

Nutrie mozaikowe – *Mosaic nutrias*

Nutria (*Myocastor coypus* Moll.) należy do rzędu gryzoni, nadrodziny jeżozwierzo-kształtnych, rodziny nutriowatych. Nazwa „nutria” używana jest powszechnie prawie we wszystkich krajach; słowo to jest pochodzenia hiszpańskiego i oznacza wydrę.

Z wyglądu nutria podobna jest do piżmaka lub bobra, pod względem wielkości zajmuje pośrednie miejsce między tymi dwoma gatunkami. Długość ciała dorosłego osobnika mierzona od czubka nosa do nasady ogona wynosi 50–70 cm, ogona – 30–40 cm. Masa ciała waha się od 4,5 do 12 kg w zależności od warunków żywieniowych (fot. 1).

Nutrie jako zwierzęta ziemno-wodne i roślinożerne zasiedlają tereny w pobliżu dużych rzek, jezior i rozlewisk z bogatą roślinnością.

Przebywają one zarówno w wodach słodkich, jak i słabo zasolonych.

Nutria standard
Standard nutria

Duży geograficzny obszar ich występowania, obejmujący strefę klimatu tropikalnego i klimatu umiarkowanego, o spadku temperatury w okresie zimy do około -30° (Patagonia), stanowi świadectwo dużej zdolności przystosowawczej tych zwierząt do warunków środowiskowych.

Hodowla nutrii w krajach europejskich jest stosunkowo młodą dziedziną gospodarczą, dopiero bowiem w latach 20. ubiegłego wieku zaczęto sprowadzać na nasz kontynent pierwsze egzemplarze. Importowano je z Ameryki Południowej, która jest ich ojczyzną.

Nutria bursztynowozłocista
Amber gold nutria

Nutria stalowosrebrzysta
Steely silver nutria

Nutria jest cennym zwierzęciem hodowlanym, o wielostronnym kierunku użytkowania.

Hodowla nutrii jest prosta i stosunkowo tania, można ją traktować jako alternatywę w stosunku do innych, bardziej skomplikowanych i pracochłonnych hodowli, względnie jako uzupełnienie już istniejących. Niemniej jednak, w hodowli tych zwierząt w Polsce obserwujemy trwającą już 20 lat stagnację.

W szczytowym okresie koniunktury, przypadającym na lata 70. i 80. ubiegłego stulecia, produkowano 3 mln skór, z czego 75% sprzedawano w największych domach aukcyjnych na świecie (Kopenhaga, Londyn, Lipsk, Leningrad – obecny Sankt Petersburg). Średnie ceny aukcyjne skór nutrii standard kształtowały się poziomie 10–11 USD, natomiast skór nutrii barwnych osiągały 16–20 USD za sztukę.

Po roku 1990 w hodowli nutrii nastąpiła poważna regresja. Przyczyniły się do tego: brak popytu na skóry, zarówno na rynkach wewnętrznych, jak i zewnętrznych, gwałtowny spadek cen skupu, niekorzystny kurs walutowy, zniesienie licznych przywilejów dla hodowców nutrii, jak choćby przydział pasz treściwych czy środków inwestycyjnych. Rynek krajowy został zasypany futrami ze skór lisów, jenotów, norek, szynszyli, które bardziej odpowiadają gustom klientów. Tak więc, w przypadku nutrii okazało się, że w dobie postępującej intensyfikacji produkcji niektóre z ras i odmian zwierząt gospodarskich nie są w stanie konkurować z innymi wysoko-produkcyjnymi rasami i odmianami. A szkoda, gdyż może zostać utracony olbrzymi dorobek hodowlany, wiele lat pracy, zarówno naukowców, jak i hodowców.

W tabeli 1 przedstawiono liczebność ferm nutrii oraz wyniki oceny zwierząt objętych oceną wartości użytkowej i hodowlanej w latach 1994–2009, zamieszczane przez Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt w biuletynie „Hodowla zwierząt futerkowych”.

Na wykresie 1 przedstawiono wyniki sprzedaży zwierząt do dalszej hodowli na przestrzeni ostatnich 14 lat.

W roku 2008 w Polsce było jedynie 6 hodowców nutrii, którzy zgłosili swoje fermy do oceny wartości użytkowej i hodowlanej prowadzonej przez Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt. Łącznie utrzymywali oni 269 samic nutrii standardowych, 187 samic nutrii grenlandzkich, 56 samic nutrii czarnych dominujących, 42 samice nutrii pastelowych, 54 samice nutrii bursz-

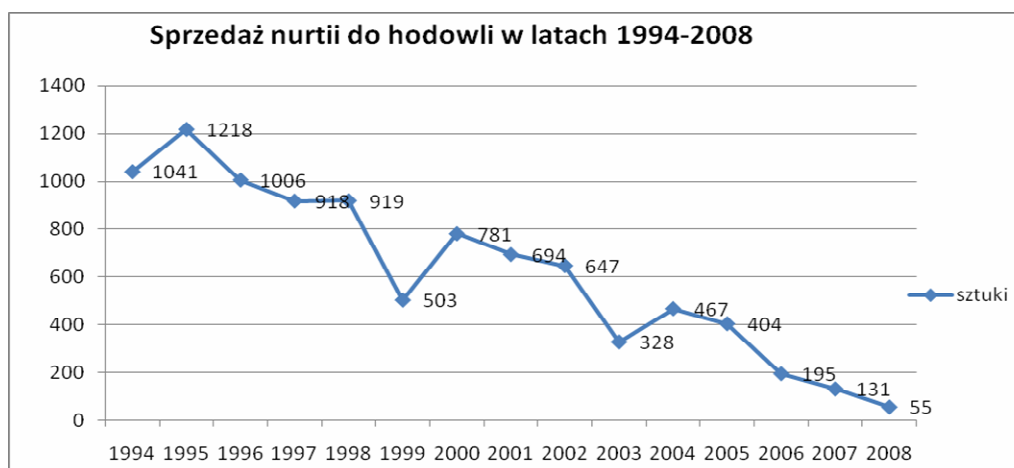
tynowozłocistych i 20 samic nutrii perłowych. W roku 2009 liczba stad zmniejszyła się do 4. Dwa stada objęte oceną wartości użytkowej

i hodowlanej znajdują się na terenie Wielkopolski oraz po jednym – województwach podlaskim i małopolskim.

Tabela 1. Liczba ferm hodowlanych, wielkość pogłowia samic oraz młodzieży hodowlanej na krajowych fermach w latach 1994–2009

Table 1. Number of breeding farms, size of female and young animal population in Polish farms, 1994–2009

Rok Year	Liczba ferm objętych kontrolą No. of recorded farms		Łączna liczba samic objętych kontrolą No. of recorded females		Potomstwo poddane ocenie (szt.) Offspring evaluated (head)		Odsadzona młodzież (szt.) Young animals weaned (head)	
	nutrie standardowe Standard nutria	nutrie odmian barwnych Coloured nutria	nutrie standardowe Standard nutria	nutrie odmian barwnych Coloured nutria	nutrie standardowe Standard nutria	nutrie odmian barwnych Coloured nutria	nutrie standardowe Standard nutria	nutrie odmian barwnych Coloured nutria
1994	5	16	372	872	187	583	1227	2292
1995	8	25	566	1064	659	866	1494	3965
1996	10	26	686	979	586	902	1934	4159
1997	11	24	764	1103	566	719	4291	6690
1998	8	17	721	1029	410	672	4646	5782
1999	8	16	764	926	591	796	3906	5543
2000	9	13	703	920	466	778	3571	4845
2001	9	14	698	1039	436	797	3912	5974
2002	7	14	551	1143	115	394	3389	6462
2003	7	13	507	1218	257	655	3071	6892
2004	6	12	488	1212	170	467	3802	6366
2005	6	11	444	1211	138	536	2576	6728
2006	6	11	440	1219	42	208	2334	6609
2007	6	11	348	775	46	164	2591	5083
2008	6	11	269	359	123	175	2027	2066
2009	4	9	179	290	97	205	918	1350

Wykres 1. Sprzedaż nutrii do hodowli w latach 1994–2008 (szt.)

Figure 1. Sale of nutrias for breeding in 1994–2008 (head)

W związku z zaistniałą sytuacją na mocy Zarządzenia Dyrektora Instytutu Zootechniki Państwowego Instytutu Badawczego nr 20/07 z 02.07.2007 r., załącznik nr 6, został wprowadzony w życie program ochrony zasobów genetycznych nutrii odmian: standardowa, czarna dominująca, bursztynowozłocista, biała niealbinoznaczna, sobolowa, pastelowa oraz perłowa. Od 9 grudnia 2008 roku, według załącznika nr 1 (zarządzenie nr 45/08), ochronie podlegają również nutrie odmiany grenlandzkiej. Dla ocalenia tego gatunku był to niemal ostatni moment, gdyż stado, które jeszcze pozostało, niewątpliwie sięga już progu liczebności, poniżej którego jego hodowla mogłaby być niemożliwa.

W roku 2009 program ochrony zasobów genetycznych zwierząt futerkowych obejmował 116 samic nutrii grenlandzkiej, 179 samic nutrii standard, 40 samic nutrii pastelowej, 50 samic nutrii bursztynowozłocistej, 20 samic nutrii perłowej i 64 samice nutrii czarnej dominującej. Hodowcy biorący udział w programie otrzymują ekwiwalent utraconych korzyści w wysokości 100 zł na jedną samicę stada podstawowego. Okazuje się, że w wielu przypadkach jest to istotny argument przemawiający za utrzymaniem stada hodowlanego. A szkoda, bo – jak wspomniano już wcześniej – nutria jest zwierzęciem hodowlanym o wielostronnym kierunku użytkowania.

Podstawowym kierunkiem użytkowania nutrii jest oczywiście pozyskiwanie skór. Futra z nutrii są ciepłe, estetyczne i, co ważne dla kupującego, o dużej trwałości. Aby futra spełniały swoją zasadniczą rolę, czyli ochronę przed chłodem, powinny być lekkie i przewiewne. Dlatego też okrywa włosowa musi być gęsta, o dużej sprężystości i jedwabistości, a także odpowiedniej długości włosów. Dawniej istotną rolę, chociaż głównie wizualną, odgrywała barwa okrywy włosowej, jednak obecnie, po wprowadzeniu nowych technik farbowania nie jest to już tak istotne. Należy zaznaczyć, że na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat zmieniła się znacznie technika garbowania i uszlachetniania skór, co znacznie poprawiło ich jakość. Niemniej jednak, hodowca powinien pamiętać, że o przydatności skóry do celów futrzarskich decyduje przede wszystkim włos, który zapewnia efektowny i estetyczny wygląd wyrobów futrzarskich. Dlatego, należy zwrócić szczególną uwagę na okres

uboju, konserwację i sposób pozyskiwania surowca. Wpływa to w zasadniczy sposób na wartość skóry, a w efekcie puszystość, połysk włosa i ciągliwość skóry właściwej.

Skóry nutrii po wyprawie
Nutria skins after treatment

Skóra nutrii ma charakterystyczny wygląd dzięki stosunkowo dużej różnicy między okrywą włosów pokrywowych a podszyciem. Włosy pokrywowe są rzadkie, lecz znacznie dłuższe niż włosy puchowe i one też głównie nadają wygląd okrywie włosowej. Włosy na grzbiecie są znacznie dłuższe i ciemniejsze niż na brzuchu. Długość włosa ościstego u zwierząt dorosłych dochodzi nawet do 8 cm, puchowego natomiast do około 2,5 cm.

Okrywa włosowa skór nutrii jako całość jest bardzo zróżnicowana, rozróżniamy bowiem obok włosów przewodnich i puchowych również włosy ościste rzędu I, II, III, IV i V. Włos ościsty odznacza się, podobnie jak włos pokrywowy, znaczną grubością, twardością i dużą wytrzymałością na rozciąganie. Włosy puchowe skór nutrii są lekko i nieregularnie faliste. Najwięcej włosów rośnie na części brzusznej skóry, stąd często kuszniarze szyją futra właśnie z brzuszków nutrii.

U nutrii dorosłych futro letnie różni się od zimowego przede wszystkim znacznie rzadszym włosiem puchowym, który jest przy tym krótszy i ma zwykle mniej czystą barwę odmianową. Jeszcze bardziej niekorzystnymi okresami uboju nutrii są wiosna i jesień, gdyż zwierzęta linieją. Futro w tym czasie odznacza się zdecydowanie mniejszą gęstością włosów puchowych, matowością oraz nierównomierną długością.

W czasie obróbki garbarskiej skór pozyskanych w tym okresie dużo włosów wypada. U nutrii młodych (8–10 miesięcy) futro ma największą wartość, gdy zostaje z nich zdjęte po zakończeniu linienia wzrostowego. Najkorzystniejszym okresem jest zima. Jeżeli decydujemy się na uboje letnie, znacznie lepsze futro otrzymamy od zwierząt korzystających z kąpieli lub pryszniców w czystej i zimnej wodzie.

Obecnie skupem i ubojem nutrii zajmuje się firma „Polnutr” PW Ubojnia Nutrii „Atut” Sp. z o.o. w Rakoniewicach, województwo wielkopolskie. Firma skupuje nutrie w cenie 25 zł za sztukę. Skóry są sprzedawane do dalszego przerobu, podobnie jak mięso. Spośród państw europejskich odbiorcą nutrii jest jedynie Ukraina, w Polsce odbiorcami są prywatni kuśnierze. Skupuje się głównie skóry nutrii odmiany standard, szafir, białe i złociste. Ilość zwierząt oddawanych do ubojni z roku na rok drastycznie spada; w roku 2008 firma zakupiła od prywatnych hodowców 25 tysięcy zwierząt, natomiast w roku 2009 tylko 15 tysięcy.

Drugim kierunkiem użytkowania nutrii jest użytkowanie mięsne. Mięso nutrii zaliczane jest do mięs dietetycznych, o wysokich walorach smakowych i odżywczych. Smakosze oceniają je na poziomie mięsa cielęcego. Z mięsa nutriowego można przygotowywać bardzo dużo potraw w postaci gotowanej, smażonej i duszonej. Tyłne nogi można wędzić. Znane są również doskonałe wyroby wędliniarskie, w których dodatkiem do wieprzowiny czy wołowiny jest mięso tych zwierząt. Mięso nutrii w krajach Ameryki Południowej spożywane jest powszechnie i uważane za przysmak. W naszym kraju występuje duże uprzedzenie do spożywania tego mięsa, wywołane – jak się wydaje – wyglądem zwierzęcia.

Mięso nutrii charakteryzuje duża wartość biologiczna, pod względem składu chemicznego nie ustępuje mięsu króliczemu, drobiowemu czy cielęcinie. Ma nad nimi jedną bardzo dużą przewagę, a mianowicie cenę. Należy do najtańszych mięs oferowanych w handlu. W porównaniu z mięsem króliczym czy cielęcym jest mniej kruche, natomiast soczystością dorównuje mięsu króliczemu.

Mięso młodych nutrii ubijanych w wieku 6 miesięcy zawiera około 20–21% białka, 4,2–5% tłuszczu, 1,9% składników mineralnych. U starszych zwierząt wzrasta nieco zawartość

tłuszczu. Zaliczane jest do mięs lekko strawnych, delikatnych i soczystych. Tłuszcz u nutrii ma jasnozłoty kolor, przyjemny zapach i bardzo łatwo się topi, już w temperaturze 36–40°C. Mięso nutrii zawiera dużo związków wyciągowych o charakterze niebiałkowym, m.in. związki purynowe, które nadają mu specyficzny aromat i smak. Jest również bogate w witaminy, a zwłaszcza w niacynę, tiaminę i ryboflawinę. W tabeli 2 przedstawiono zawartość składników pokarmowych w mięsie różnych gatunków zwierząt. Z przedstawionych danych wynika, że wartość biologiczna mięsa nutrii jest bardzo korzystna dla człowieka. Nie tylko dorównuje mięsu króliczemu, kurczemu i cielęcemu, ale w wielu parametrach je przewyższa. Mięso nutrii ma zabarwienie jaśniejsze niż mięso zająca, a ciemniejsze niż królika. Tak jak u innych zwierząt, barwa w dużym stopniu zależy od wykrwawienia zwierzęcia. Do spożycia jest najlepsze 2–3 dni po uboju (po dojrzwaniu), gdyż traci charakterystyczny dla niego zapach. Smakosze mięsa nutriowego zalecają moczenie go 3–4 godziny w serwatce, maślanie lub kwaśnym mleku.

W tabeli 3 przedstawiono zawartość wybranych kwasów tłuszczowych w mięsie udowym nutrii w porównaniu z mięsem udowym królika. Zawartość nasyconych kwasów tłuszczowych (SFA), jedno- i wielonienasyconych (MUFA i PUFA) w mięśniach nutrii różni się znacznie pomiędzy płciami oraz w zależności od wieku uboju i sposobu żywienia.

Wydajność rzeźna nutrii wynosi 60–62%. Przy podziale tuszek na 3 części: przednią, środkową (comber) i tylną stwierdzono, że część przednia stanowi 43–47%, tylna 39–44% i środkowa 11–14% masy tuszki.

W najlepszym okresie dla hodowli nutrii w kraju istniały nawet firmy prowadzące skup żywca. Mięso było rozprowadzane na lokalnych rynkach. Dziś w sklepach mięso nutriowe można spotkać jedynie w Wielkopolsce. Cena, jaką otrzymują hodowcy za 1 kg tuszki, zależna jest od regionu kraju i mieści się w granicach 5–10 zł, co nie zachęca do hodowli tego gatunku zwierząt. Dlatego też właściciele ferm sprzedają często tuszki nutrii do ZOO, jako karmę dla zwierząt.

Należy mieć nadzieję, że program ochrony zasobów genetycznych będzie pewną szansą dla hodowców i pozwoli na utrzymanie tego gatunku zwierząt na terenie naszego kraju.

Tabela 2. Zawartość składników pokarmowych w mięsie różnych gatunków zwierząt (%)
 Table 2. Nutrient content of meat from different species of animals (%)

Rodzaj mięsa <i>Type of meat</i>	Woda <i>Water</i>	Białko <i>Protein</i>	Tłuszcz <i>Fat</i>	Składniki mineralne <i>Minerals</i>	Wartość energetyczna 100 g mięsa (KJ) <i>Energy value of 100 g meat (KJ)</i>
Wołowina <i>Beef</i>	68,50	15,01	4,47	0,85	548,7
Baranina <i>Mutton</i>	55,10	12,11	11,48	0,90	655,1
Wieprzowina półtłusta <i>Semi-fat pork</i>	51,10	15,34	13,89	0,75	784,9
Ciełęcina <i>Veal</i>	77,80	20,00	1,00	1,20	382,9
Mięso kurze <i>Poultry meat</i>	76,20	19,72	1,42	1,37	415,9
Mięso królicze <i>Rabbit meat</i>	69,32	20,43	6,20	1,39	638,8
Mięso nutriowe <i>Nutria meat</i>	67,80	21,00	4,4	1,95	820,4

Według różnych autorów – *acc. to different authors.*

Tabela 3. Zawartość kwasów tłuszczowych w mięsie udowym nutrii i królików (% sumy kwasów)
 Table 3. Fatty acid content of thigh meat from nutrias and rabbits (% of total acids)

Kwas tłuszczowy <i>Fatty acid</i>	Mięśnie udowe królika <i>Rabbit thigh muscles</i>	Mięśnie udowe nutrii <i>Nutria thigh muscles</i>
C 14:0	2,70	3,10
C 16:0	29,23	32,68
C 18:0	6,28	16,53
C 18:1	27,14	22,22
C 18:2 <i>n-6</i>	23,03	23,99
C 18:3 <i>n-3</i>	3,33	0,26
C 20:4 <i>n-6</i>	3,85	4,28
C 20:5 <i>n-3</i> (EPA)	0,13	0,33
C 22:6 <i>n-3</i> (DHA)	0,11	-
SFA	38,60	53,20
MUFA	30,76	40,32
PUFA	30,64	31,17
PUFA <i>n-6</i>	26,96	29,00
PUFA <i>n-3</i>	3,57	0,10
PUFA <i>n-6/n-3</i>	7,58	2,90

Według Saadouna (2006), Kowalska (2008) – *acc. to Saadoun (2006) and Kowalska (2008)*

Literatura

- Barabasz B., Bielański P., Łapiński S. (2007). Program ochrony zasobów genetycznych szansą na ocalenie hodowli nutrii w Polsce. *Wiad. Zoot.*, 3: 61–65.
- Głogowski R. (2008). Wartość odżywcza i cechy jakościowe mięsa nutrii (*Myocastor corpus* Mol.). *Prz. Hod.*, 11: 24–27.
- Kopański R. (1977). Chów nutrii. PWRiL, Warszawa, 251 ss.

Kowalska D. (2008). Effect of dietary supplementation of rapeseed oil and fish oil mixture and antioxidant on rabbit meat quality. 9th WRSA, pp. 1371–1375.

Fut., 3 (4): 12–14.

Kuźniewicz J., Kuźniewicz G. (2003). Wartość i znaczenie mięsa nutriowego. Pol. Hod. Zwierz.

Saadoun C., Cabrera M.A. (2006). A review of the nutritional content and technological parameters of indigenous sources of meat in South America. Meat Sci., 80: 570–581.

NUTRIAS – PROSPECTS FOR BREEDING

Summary

Nutria farming is relatively new to European countries because these animals were first brought to Europe in the 1920s from their native South America.

Nutrias are valuable, multi-purpose breeding animals. Nutria farming is easy and relatively cheap, and can be treated as an alternative to other, more complex and labour-consuming types of farming or as an addition to the existing types. Nutrias are mainly farmed for skins. Nutria furs are warm, aesthetic and, importantly to buyers, durable. The second purpose of breeding is for meat. Nutria meat is considered to be dietetic with exquisite flavour and high nutritional value. Gourmets compare it with veal.

The above data show that the biological value of nutria meat is highly favourable to humans. It is only to be hoped that the genetic resources conservation programme will offer an opportunity to breeders to maintain this animal species in Poland.

Nutrie w chowie haremowym – *Nutrias in a harem breeding system*

fot. w artykule: D. Kowalska